

توسعه اکوتوریسم پایدار برای جلوگیری از نابودی دره‌های بهشت شمال شرق تهران

● مهندس قاسم کیارستمی

مقدمه

نیازهای انسانی به بهای ایجاد تغییرات در محیط زیست تأمین می‌شود. انسان از بدو آفرینش تلاش کرده است که طبیعت را بمنظور تأمین نیازهای خود به خدمت درآورد. هر زمان که مردم محصولات را درو می‌کنند، مسیر رودها را منحرف میکنند، ساختمانی می‌سازند، جاده‌های جدید احداث میکنند، از معادن مختلف بهره‌برداری میکنند، از گونه‌های مختلف گیاهی و جانوری استفاده میکنند و یا به هر حال یک طرح توسعه را اجرا میکنند. این نوع فعالیت‌ها به نوعی بر محیط زیست اثر می‌گذارد (۱).

تداوم پیشرفت اقتصادی و اجتماعی و بوجود آوردن جامعه‌ای سالم و مرفه، از طریق هماهنگی بین برنامه‌های آموزشی و تربیتی و برنامه‌های توسعه و عمران از یک طرف و بهبود شرایط زیستی و سلامت جسمی و روانی جمعیت از طرف دیگر ممکن می‌شود. به همین دلیل حفاظت از محیط زیست، توسعه فضای سبز شهری و برون شهری و توسعه تفرجگاه و فضای تفریحی در اطراف شهرهای بزرگ برای گذراندن اوقات فراغت و استراحت کردن، در دورانی که شهرنشینی از ابعاد گسترده‌ای برخوردار شده است اهمیت ویژه‌ای بخود اختصاص داده است. اکوسیستم کوهستانی اطراف شهرهای بزرگ علاوه بر اهمیت اکولوژیکی، از لحاظ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز به عنوان یکی از منابع تفرجگاهی میتواند نیازهای جامعه شهری و نیازهای جامعه بومی را برآورده نماید.

از کاهش شرایط زیستی در تهران صحبت بسیار شده است این روند چنان سرعتی به خود گرفته است که می‌توان آینده‌ای بس تاریک و مغموم را نه تنها برای خود بلکه محیط اطراف این شهر بزرگ پیش‌بینی نمود. توسعه روزافزون شهر تهران و یا فضای ساخته شده شهری در سالهای اخیر سرعت و شتاب بیشتری بخود گرفته است در این مقوله راجع به کیفیت و کمیت فضای ساخته شده بحثی به میان نمی‌آید. غیر از سطح زیر پوشش ساخت و ساز مذکور فضاهای بسیار زیادی در اطراف تهران تحت تأثیر رشد و گسترش شهر تهران قرار گرفته

تداوم پیشرفت اقتصادی و اجتماعی و بوجود آوردن جامعه‌های سالم و مرفه، از طریق هماهنگی بین برنامه‌های آموزشی و تربیتی و برنامه‌های توسعه و عمران از یک طرف و بهبود شرایط زیستی و سلامت جسمی و روانی جمعیت از طرف دیگر ممکن می‌شود.

است. با توجه به کمبود شدید امکانات تفریحی و ورزشی و فضای سبز^۱ که در مجموع درجه برخورداری از امکانات رفاه شهری را پایین می‌آورد. حضور سلسله جبال البرز که تهران در دامنه جنوبی آن واقع شده است می‌تواند تا حدی نقصان فضای سبز درون شهری را جبران نماید. جاذبه‌های مناطق کوهستانی البرز بالاخص دره‌های موجود در آن در منطقه تهران به حدی است که برای داشتن نظری مقدماتی نسبت به همه‌گیر بودن این جاذبه‌ها لازم است به امار روزانه بازدیدکنندگان در روزهای آخر هفته بپردازیم (۲). از جمله این دره‌ها، دره‌های موجود در رودبار قصران و لواسانات^۲ میباشد. دسترسی آسان مناظر زیبای طبیعی، حضور آب، پوشش گیاهی و حیات وحش متنوع، هوای آلوده نشده این مناطق ویژگی‌هایی را بوجود می‌آورد که روز به روز علاقمندان بیشتری را، بسوی خود جلب میکند. اما متأسفانه در چند سال اخیر این مناطق زیبا و بی‌نظیر طبیعی، مورد بی‌مهری‌های فراوانی قرار گرفته است که در اثر این بی‌توجهی‌ها و سهل‌انگاری‌ها صدمات جبران‌ناپذیری به اکوسیستم کوهستانی این مناطق وارد شده است. لذا برنامه‌ریزی توسعه پایدار اکوتوریسم به عنوان یکی از راهکارهای عملی برای کاهش یا توقف صدمات وارده به این مناطق امری ضروری به نظر می‌رسد.

اکوتوریسم چیست؟

چنانکه می‌دانیم انسان و طبیعت ترکیبی جدایی‌ناپذیرند. آدمی در طبیعت به دنیا می‌آید، در طبیعت می‌زیزد و در طبیعت می‌میرد. تمامی جلوه‌های طبیعی اعم از جنگلهای طبیعی، پارک‌های ملی و حیات وحش، رودخانه‌ها و طبیعت پیرامون آنها به ویژه آبشارها، کوهسارها، چشمه‌های آبگرم، چشمه‌های طبیعی، ییلاق‌ها و مناطق شکار و ماهیگیری، دریاها و دریاچه‌ها و پیرامون آنها، زیستگاههای طبیعی پرندگان مهاجر و بومی و نیز غارهای طبیعی گستره‌هایی از قسمتی از جهانگردی (گردشگری طبیعت) را رقم می‌زنند (۳).

اکوتوریسم را بطور خلاصه چنین تعریف میکنند: اکوتوریسم سفری مسولانه به مناطق طبیعی است که ضمن حفاظت از محیط زیست سلامت جوامع محلی را نیز پایدار سازد.

متخصصین در این زمینه هم صدا هستند، که اکوتوریسم باید با موارد زیر مشخص و تعریف شوند: سفر به یک منطقه طبیعی - سفری که برای جوامع محلی سودمند باشند - سفری که به درک و فهم عمیق از طبیعت و محیط زیست رهنمون باشد و سفری که حامی حفاظت از تنوع زیستی باشد. با توجه به عوامل چهارگانه ذکر شده، تعداد سفرهایی که بتوان به آن برچسب اکوتوریسم زد بسیار محدود می‌شود (۴).

اهمیت اکوتوریسم در حفاظت از محیط زیست

امروزه از آن رو که حفاظت از محیط زیست بسیار پرهزینه است، کشورها می‌بایست برای تأمین منابع مالی و جبران هزینه‌ها، اکوتوریسم را در مناطق کوهستانی و طبیعی خود ترویج کنند. چنین حرکتی نه تنها تمایل و تلاش مردم را که در پی یافتن آرامش، خلوت‌گزینی و تماس با طبیعت هستند نشان می‌دهد بلکه این فرصت را برای آنان بوجود می‌آورد که با میراث طبیعی خود و دیگران آشنا شوند. نکته دیگر که در این مورد دارای اهمیت است، برقراری رابطه دوستانه بین گردشگران طبیعت و پدیده زیست محیطی است. امروزه پس از گذشت سالیان دراز زندگی انسان در کره خاکی، مناظر طبیعی و چشم‌اندازهای طبیعی همچنان در معرض خطرات ناشی از فعالیت‌های انسانی قرار دارد. در برابر چنین خطرات موجود و رو به افزایش، لازم است مردم را با شیوه‌های نو نسبت به حفاظت از ذخایر طبیعی آگاه ساخت و برای مشارکت فعالانه مردم به ویژه بومیان هر کشور در نگهداری از این ذخایر و نیز در اختیار عموم قرار دادن آنها به شکل جاذبه‌های جهانگردی آن هم در سطح جهان زمینه‌هایی را فراهم آورد. سازمان جهانگردی هم توسعه پایدار اکوتوریسم را فعالیتی می‌داند که نه تنها ظرفیت ایجاد درآمد و اشتغال را دارد، بلکه منابع طبیعی و فرهنگی را نیز حفظ میکند (۵).

مناطق گردشگری در استان تهران

با توجه به افزایش بیش از پیش جمعیت، گسترش روزافزون، کمبود فضای سبز و آلودگی شهر تهران شاهد گرایش عمومی مردم تهران برای گذراندن وقت آزاد و برخورداری از طبیعت و تنفس در فضای باز کوهستانها و مناطق طبیعی اطراف تهران هستیم.

با توجه به افزایش بیش از پیش جمعیت، گسترش روزافزون، کمبود فضای سبز و آلودگی شهر تهران شاهد گرایش عمومی مردم تهران برای گذراندن وقت آزاد و برخورداری از طبیعت و تنفس در فضای باز کوهستانها و مناطق طبیعی اطراف تهران هستیم و بطور کلی این مناطق طبیعی را میتوان به دو بخش تفکیک کرد.

الف- مناطق کوهستانی و دره‌های مشرف به تهران که دسترسی به آنها به سادگی امکان‌پذیر است.

ب- مناطق کوهستانی و دره‌های دیگر که محتاج به مسافرت کوتاه مدت برای دسترسی به آنها است.

در قسمت الف می‌توان از فرخزاد، اوین، درکه، پس قلعه، گلاب دره، کلک چال، ازگل نام برد و از قسمت ب میتوان به لواسانات، رودبار قصران، ابله، رودهن و بلور اشاره کرد. در مورد بخش الف آنچه می‌توان گفت که همگی آنها در ابتدا روستایی بیلاقی و خوش آب و هوا بوده‌اند و همین موضوع باعث جذب توسعه شهری بدین مناطق شده است، ولی از آنجائیکه در توسعه شهری منطقه توان طبیعی محیط در نظر گرفته نمی‌شود. خود آن چیزی که بعنوان انگیزه باعث رونق اقتصادی میگشت (خوب بودن آب و هوا، حضور باغات و چشمه‌ها، امکانات محیطی) از میان برده می‌شود بجای آن ساخت و ساز شهری توسعه پیدا کرد. اگر امروزه بگوئیم که دیگر اثری از باغات معروف و لطافت طبیعی دره‌های شهر شمیران اثری نمانده سخنی به گزاف نگفتیم. اما بخش مورد بحث قسمتی از بخش "ب" یعنی رودبار قصران و لواسانات میباشد که قابل تعمیم به کل منطقه "ب" میباشد. که اگر هم اکنون توجه خاصی به این منطقه نشود سرنوشتی شبیه بخش "الف" پیدا میکند.

کلیات مرفولوژیک رودبار قصران و لواسانات

بخش رودبار قصران سرزمینی با کوههای بلند و دره‌های ژرف که واژه قصران (معرب کهسران یا کوهساران) برای آن اسمی بامسماست. این بخش متشکل از ۴۹ آبادی با نام "دهستان رودبار قصران" و مرکزیت روستای حاجی آباد در شمال شرقی شمیرانات قرار دارد. شهر اوشان فشم و میگون با مساحت تقریبی ۶۰ کیلومتر در سال ۱۳۳۷ به صورت شهر درآمد، در دل دهستان رودبار قصران، در یک دره طویل جای گرفته که خود از سه محل متمایز با نامهای، اوشان، فشم و میگون، با محلهای متعدد و بافتنهای ویژه شکل گرفته است.

بخش لواسان سرزمینی کوهستانی با دره‌های فراخ و دشتهای نیمه هموار و با نام بامسمای "تیغه برآمد نگاه خورشید" این بخش از دو دهستان تشکیل شده است، دهستان لواسان بزرگ با مرکزیت روستای آباد و معروف "لواسان" با ۲۰ آبادی و دهستان لواسان کوچک با مرکزیت روستای آباد و مشهور "آفجه" شهر لواسان شهر جدیدی که در سال ۱۳۴۹ به صورت شهر درآمد و در دشت نیمه هموار گلندوک در حال رشد سریع است. بخش لواسانات نیز در شمال شرقی شهرستان شمیرانات قرار دارد. (۶)

مسیرهای دستیابی به این دو بخش عبارت‌اند از: الف- شمیران (شمال تهران)، این مسیر عبارت از میدان قدس - خیابان درازشیب - بزرگراه ازگل جاده لشگرک - سه راه گردنه کوچک - میدان لشگرک - جاده‌های لواسانات و رودبار قصران. ب- شرق تهران. این مسیر عبارت از فلکه چهارم تهرانپارس - فلکه استخر - سه راه گردنه کوچک - میدان لشگرک - جاده‌های لواسانات و رودبار قصران.

اهمیت اکوسیستم کوهستانی لواسانات و رودبار قصران

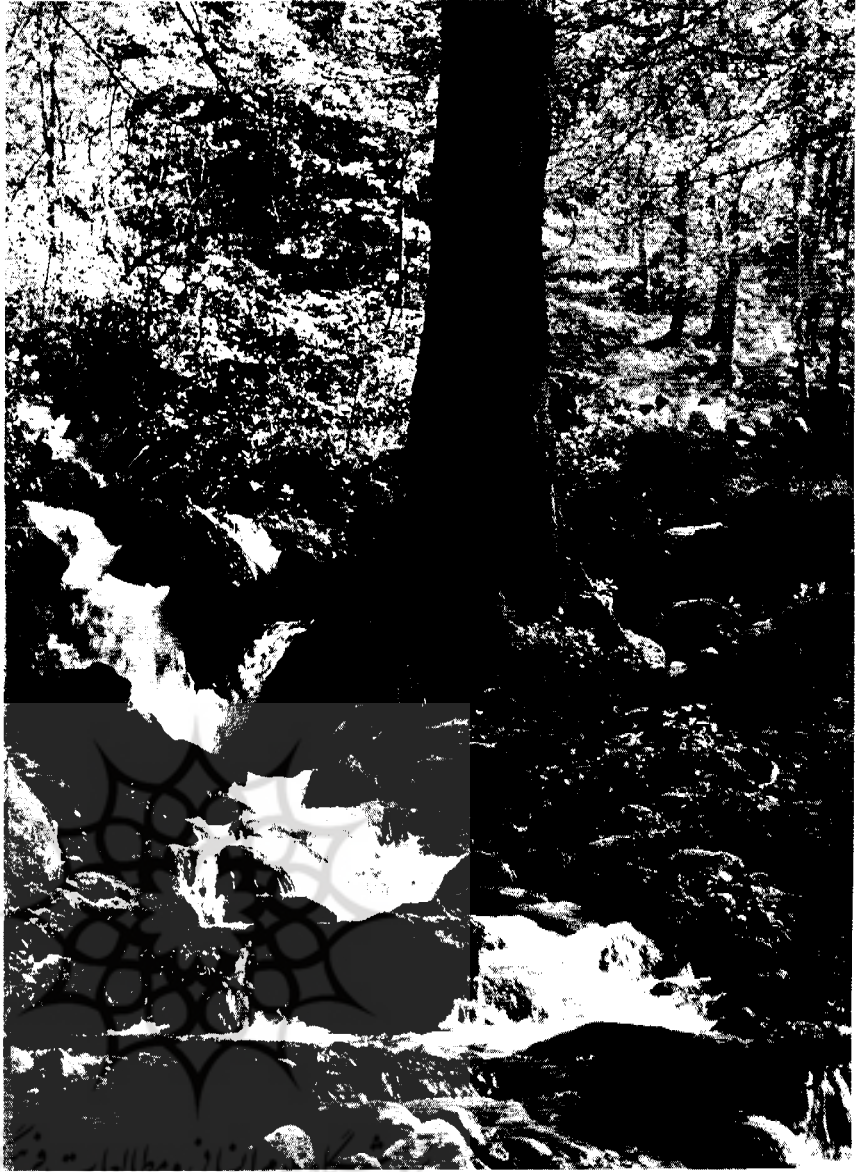
سازمان ملل متحد به دلیل اهمیت که اکوسیستم کوهستانی در زندگی جوامع انسانی دارد، سال ۲۰۰۲ را به نام سال بین‌المللی کوهستان نامید. وجه تمایز کوهها با سایر بومها بعد ارتفاع آنهاست که این وجه مهمترین خصوصیات اکولوژیکی کوهها را تشکیل میدهد. با افزایش ارتفاع، زونهای حیاتی متفاوتی در کمربندهای ارتفاعی کوهها شکل میگیرد و بخش عظیمی از تنوع زیستی را در خود جای میدهد. به عنوان زیستگاههای جزیره‌ای نیز کوهها یکی از مراکز بومزادی به شمار میروند. همچنین غنای گونه‌های بومی باستانی به عنوان شاخصی از تنوع زیستی، کوهها را از نظر اهمیت در صدر بومهای زمینی قرار داده است (۷).

بخشهای لواسانات و رودبار قصران بدلیل داشتن اکوسیستم کوهستانی از این حیث دارای ویژگیها و اهمیت خاصی می‌باشد که در ذیل به چند مورد آن اشاره می‌شود.

وجود پوشش گیاهی و حیاط وحش جانوری متنوع. عوامل اکولوژیکی، توپوگرافی، خاک و سایر عوامل حیاتی باعث بوجود آمدن پوشش گیاهی بسیار زیبا و متنوع در این مناطق شده است. بطور کلی پوشش گیاهی منطقه از تیپ علفزار مشتمل بر گندمیان، پایا و بوته‌زاری و پوششهای آلبی تشکیل شده و گیاهان دارویی، صنعتی و غذایی اکوسیستم کوهستانی لواسانات و رودبار قصران نیز متنوع و دارای معروفیت و سابقه طولانی است که می‌توان از والک، گلپر، جای کوهی، گل گاوزبان، شیرین بیان، کاسنی، آویشن، پیازک، موسیر، باربچه، لیواس، قارچ و غیره نام برد. به علت موقعیت کوهستانی و آب منطقه در فصول مختلف سال پرندگان مهاجر و بومی چون کبک، دری، حواصیل سفید و خاکستری، انواع عقاب و از پستانداران میتوان از قوچ، میش البرز مرکزی، کل، بز،

سازمان ملل متحد به دلیل اهمیتی که اکوسیستم کوهستانی در زندگی جوامع انسانی دارد، سال ۲۰۰۲ را به نام سال بین‌المللی کوهستان نامید. وجه تمایز کوهها با سایر بومها بعد از تفاعلی آنهاست که این وجه مهمترین خصوصیات اکولوژیکی کوهها را تشکیل میدهد.

پلنگ، گرگ، خرس، گراز، شغال و روباه نام برد و از خزندگان، دوزیستان و آبزبان افعی البرز مرکزی، پله مار، بزمچه، مارمولک، قورباغه و آبزی معروف منطقه نیز ماهی قزل آلا خال قرمز میبشد.

یکی از ویژگی های طبیعی اکوسیستم کوهستانی لواسانات و رودبار قصران وجود باغات در دامنه های کوه های منطقه است. ویژگی کوهستانی بودن منطقه باعث بوجود آمدن کشاورزی از نوع باغداری در جهت تعادل و توازن و دستیابی به اهداف چند جانبه می شود، تا تولید و حفاظت توأم انجام گیرد. بطور مثال درختان سیستمی از کشاورزی را به خود اختصاص می دهند که هم در توسعه منابع غذایی و هم در حفاظت خاک و هم در تطیف هوا به کار می رود. امروزه این سیستم چند منظوره از دامنه کوه بدلیل فشارهای اقتصادی و اجتماعی مورد تهدید جدی قرار گرفته است.

کوه های موجود در اکوسیستم کوهستانی لواسانات و رودبار قصران به منزله منابع یا برجهای آبی^۳ شهر تهران هستند. وجود برفهای دائمی در قله این منطقه کوهستانی باعث بوجود آمدن رودخانه جاجرود و چشمه های فراوان که از منابع تأمین کننده آب آشامیدنی شهر تهران می باشد.

وجود چالهای گوناگون در کوهستانهای لواسانات و رودبار قصران از دیگر ویژگیهای این اکوسیستم کوهستانی می باشد. وجود چالهای فراوان با نام های استرچال، سی چال، سرکچال، سفید کمر چال و غیره در دامنه های پرشیب منطقه که بسیار سرسبز و در هر ماه و هفته با شکوفا شدن گل های جدید رنگ نو به خود میگیرد، میتواند کاربری های بسیار زیادی در امر اکوتوریسم داشته باشد. در آنها می توان با رعایت ملاحظات زیست محیطی با استفاده از نهرها و آبرسانی بصورت مدرن و سنتی تأسیسات و مجتمع های گوناگون تفریحی ایجاد کرد. از جمله باغ های جنگلی عمومی همراه با رستوران و اردوگاه ها، هتل، هتل، استخر، میدانهای دوچرخه سواری، اسب دوانی و غیره

اهمیت گردشگری چشم اندازهای زیبا و متنوع، قله مرتفع، اکوسیستم کوهستانی لواسانات و رودبار قصران فرصتهای مناسب را برای تفریح و ورزش میلیونها شهروند تهرانی و غیرتهرانی فراهم کرده است. در قسمت بعد بطور مفصل تر در این مورد بحث خواهد شد.

وجود ثروت های معدنی در دل کوه های لواسانات و رودبار قصران. کوه های این منطقه به دلیل داشتن معادنی نظیر، فسفر، زغال سنگ، سنگهای زینتی اراضی بسیار سودمندی هستند.

پتانسیلهای اکوتوریسمی شمال شرق تهران (لواسانات و رودبار قصران)

مجموعه گسترده ای از منابع پراکنده، ثبت نشده و در بسیاری از موارد رو به قهقرا، داشته های اکوتوریسمی لواسانات و رودبار قصران را تشکیل می دهد این داشته ها طیف متنوعی از چشم اندازهای جغرافیایی و ذخایر طبیعی را شامل می شود بررسی جغرافیای این اکوسیستم کوهستانی و نیز امکانسنجی هر کدام از جاذبه های اکوتوریسمی قابل سرمایه گذاری، در این منطقه بیانگر آن است که اکوتوریسم در منطقه کوهستانی شمال شرق تهران (لواسانات و رودبار قصران) یک منبع اقتصادی مستعد و البته رها شده به حال خود است.

وجود کوه های سر به فلک کشیده که بعد از دماوند و علم کوه جزء بلندترین سلسله جبال البرز هستند، لواسانات و رودبار قصران را به مکان مناسبی برای کوهنوردی و سنگ نوردی درآورده است بطوریکه نظر بسیاری از کوهنوردان بخصوص کوهنوردان پایتخت را بخود جلب کرده است.

منطقه لواسانات و رودبار قصران به لحاظ ویژگیهای اکولوژیکی، توپوگرافی و خاک و تنوع پوشش گیاهی و حیوانی و به لحاظ نزدیک بودن به پایتخت که اکثر مراکز تحقیقاتی در آن قرار دارد می تواند منطقه مناسبی برای آموزش و تحقیقات زیست محیطی و گردشهای علمی باشد.

وجود رودخانه جاجرود و سد لتیان امکان انجام ورزشهای آبی مانند، شنا، قایقرانی، اسکی روی آب و ماهیگیری را برای علاقمندان طبیعت مهیا نموده است.

منطقه لواسانات و رودبار قصران به لحاظ ویژگیهای اکولوژیکی، توپوگرافی و خاک و تنوع پوشش گیاهی و حیوانی و به لحاظ نزدیک بودن به پایتخت که اکثر مراکز تحقیقاتی در آن قرار دارد می تواند منطقه مناسبی برای آموزش و تحقیقات زیست محیطی و گردشهای علمی باشد.

یکی از ویژگی‌های طبیعی اکوسیستم کوهستانی لواسانات و رودبار قصران وجود باغات در دامنه‌های کوههای منطقه است. ویژگی کوهستانی بودن منطقه باعث بوجود آمدن کشاورزی از نوع باغداری در جهت تعادل و توازن و دستیابی به اهداف چند جانبه می‌شود، تا تولید و حفاظت توأم انجام گیرد.

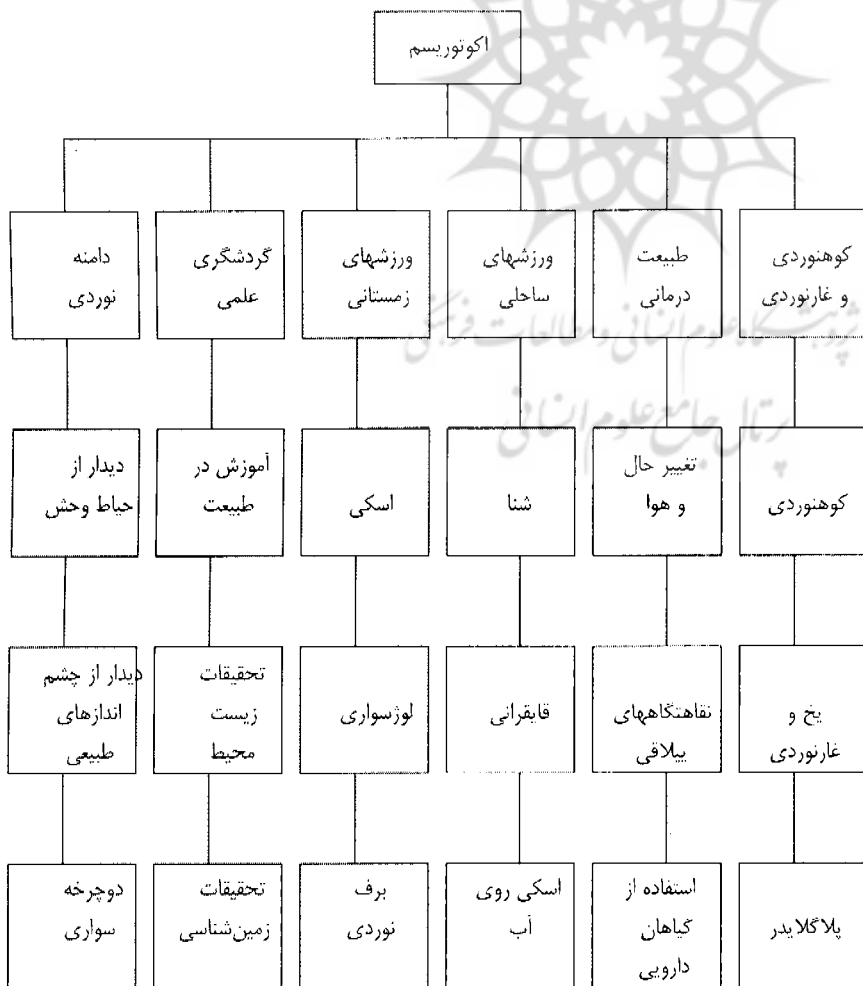
وجود چشمه‌ها، ورودک‌های بیشمار، آبشارهایی که در بیشتر دره‌ها سرازیر می‌شوند، انواع پرندگان رنگارنگ ریز و درشت، انبوه درختان باغ در دامنه کوهها که پرشکوهرترین رنگهای سبز براق را بر سینه کوه‌ها به نمایش می‌گذارد. آسمان آبی و هوای لطیف، درختان هزار چهره پاییز، روکش ضخیم برف در زمستان، امکان بازی پرنشاط اسکی در دامنه کوهستانی این مناطق را امکان‌پذیر میکند، بهار که بر درختان منتظر، خرمن خرمن شکوفه و گل و گلبرگ می‌پرویند، بهاری که در بهشت تهران (لواسانات و رودبار قصران) از دامنه جنوب توجال آغاز و تا خرداد در درون کوهستان و تا مرداد بر گردن قله‌ها ادامه می‌یابد. این همه تنها گوشه‌ای از استعداد اکوتوریسم لواسانات و رودبار قصران است که هنوز زیستگاهش زنده است و در اغلب روزها به خصوص در بهار و تابستان ده‌ها هزار شهروند "مسموم مزمن" ایرشهر تهران را به دامان خویش فرا می‌خواند و اینان می‌توانند تا انتهای دهها دره گوناگون آن پیش روند و خستگی و بیماری و شهرزدگی را از تن و روان بزدایند.

اهمیت لواسانات و رودبار قصران به عنوان یک منطقه توریستی زمانی دو چندان می‌شود که بدانیم این مجموعه کم‌نظیر از طبیعت در کنار یکی از پرجمعیت‌ترین و آلوده‌ترین شهرهای دنیا (بهشتی کوچک در کنار جهنمی بزرگ) قرار دارد.

از این مجموعه کم‌نظیر میتوان به روشهای گوناگون به عنوان اکوتوریسم استفاده کرد و بهره برد. امکانسنجی هر کدام از گروههای جاذبه اکوتوریسمی لواسانات و رودبار قصران را میتوان بر اساس نمودار زیر نشان داد. نکته مهمی که در ارتباط با جاذبه‌های لواسانات و رودبار قصران قابل ذکر است این است که از آنجا که این جاذبه‌ها طبیعی میباشد، هیچگاه تکراری نمی‌شوند زیرا رفتن به سفرهایی با قصد دیدار از طبیعت بیشتر در راستای اهدافی است که مهمترین آنها تغییر آب و هوا، تفریح، استراحت، رفع خستگی، کسب آرامش روحی، و تجدید نیرو برای کار مجدد است و فراموش نکنیم که کار و استراحت همیشه با هم همراه و عملکردهشان در رابطه با یکدیگر است. بنابراین میتوان با قطعیت و آسودگی خاطر گفت این ویژگی مربوط به اکوتوریسم است که این دو منطقه دارای آن میباشند. اما امروزه این اکوسیستم کوهستانی بدلیل فشارهای اقتصادی و جمعیتی در معرض تهدید جدی میباشد.

عوامل تهدیدکننده اکوسیستم کوهستانی شهرستان شمیران (لواسانات و رودبار قصران)

نمودار امکانسنجی اکوتوریسم در شهرستان شمیران (لواسانات و رودبار قصران)

اکوسیستم‌های کوهستانی در تمامی کشورهای جهان در اثر فعالیتهای مؤثر انسانی دگرگون شده و به تخریب کشیده شده‌اند. این دگرگونیها از نظر نوع عوامل و شدت آسیب، میزان خطر، درجه حساسیت در مناطق مختلف ایران کاملاً متفاوت میباشد(۸). شهرستان شمیران (لواسانات و رودبار قصران) بدلیل موقعیت خاص جغرافیایی و همسایگی با کلان شهر تهران، میزان آسیب‌رسانی و تخریب آن از شدت و حساسیت بالایی برخوردار می‌باشد. مهمترین عوامل تهدیدکننده اکوسیستم کوهستانی شهرستان شمیران عبارتند:

بوته‌کشی، قطع درختان و از بین بردن باغات بمنظور ساخت و ساز در چند سال اخیر یکی از مهمترین عوامل تهدیدکننده و تخریبی محیط زیست این مناطق بوده. چرای بی‌رویه دام در اراضی مرتعی، که باعث از بین رفتن پوشش گیاهی می‌شود. بهره‌برداری از معادن بدون آنکه اراضی تخریب شده را احیا کنند.

جاده‌کشی و توسعه بی‌رویه شبکه دسترسی در دامنه‌های بکر کوهستان و همچنین سوء استفاده از طرحهایی همانند طرح طوبی که باعث خصوصی شدن بسیاری از مراتع طبیعی و اراضی کوهستانی که اصولاً به آنها منابع ملی می‌گویند و شدت و ساخت و ساز در آنها از دیگر مواردی بودند که باعث از بین رفتن پوشش گیاهی و اختلال در حیاط وحش این منطقه شدند.

هجوم جمعیت ناآگاه به مسانل محیط زیست در روزهای تعطیل و غیرتعطیل به این منطقه کوهستانی برای گذراندن اوقات فراغت و تفریح و عدم وجود سازمان مسئول برای حفظ و مدیریت کوهستان و وجود نیازهای تفریحی از قبیل توقف و استراحت، صرف

اگر روند تخریب اکوسیستم کوهستانی شهرستان شمیران (لواسانات و رودبار قصران) به منظور استفاده و برآورده کردن نیازهای تفرجگاهی همچنان ادامه یابد در آینده‌ای نه چندان دور اثری از این منطقه زیبای طبیعی و تفرجگاهی نخواهد ماند و تنها خاطره‌ای از این بهشت کوچک در اذهان باقی خواهد ماند.

خوراک، نیازهای بهداشتی باعث بوجود آمدن بسیاری از ناهنجاریهای زیست محیطی در منطقه شده بطوریکه پس از یک روز تعطیل بسیاری از مناطق آرام و زیبا تبدیل به زباله‌دانی بزرگ شده که انواع اقسام زباله از جمله قوطی نوشابه‌ها کنسروها و پلاستیکها در هر نقطه خودنمایی میکند.

عوامل بالا و عوامل دیگر بطور سیستماتیک زمینه تخریب اکوسیستم را به اشکال مختلف نظیر ریزش خاک یا سنگ، رانش زمین، مسلح شدن آب، تخریب جاده‌ها، تخریب سیستم‌های آبیاری، فرسایش خاک، پر شدن منابع آب، گرم شدن هوا، آلودگی شدید هوا به همراه آلودگیهای صوتی و حرارتی ناشی از افزایش ورود و خروج وسایل نقلیه، الوده شدن آب رودخانه‌ها و چشمه‌ها و از بین رفتن حیاط وحش گیاهی و جانوری می‌شود.

نتیجه گیری

اگر روند تخریب اکوسیستم کوهستانی شهرستان شمیران (لواسانات و رودبار قصران) به منظور استفاده و برآورده کردن نیازهای تفرجگاهی همچنان ادامه یابد در آینده‌ای نه چندان دور اثری از این منطقه زیبای طبیعی و تفرجگاهی نخواهد ماند و تنها خاطره‌ای از این بهشت کوچک در اذهان باقی خواهد ماند. و از طرف دیگر اگر به بهانه حفظ منابع طبیعی و محیط زیست، مردم از بهره‌برداری از منابع طبیعی محروم شوند این امر احتمالاً به معنای از دست رفتن فرصت درآمدساز است. اگر حفظ منابع طبیعی موجب حذف درآمدهای منطقه شود باید بنحوی خسارت وارده به جمعیت محل جبران شود. توسعه پایدار اکوتوریسم قادر است این جبران خسارت را به شیوه‌های مختلف امکان‌پذیر کند. محقق شدن این امر به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری ملی و فرامنطقه‌ای بستگی دارد. و نیازمند همکاری و هماهنگی سازمان‌های مختلف با محوریت سازمان محیط زیست می‌باشد. (یکی از بزرگترین طرحهایی که در زمینه توسعه اکوتوریسم در این منطقه قبلاً طراحی شد ولی به علت وقوع انقلاب اسلامی ناکام ماند اجرای طرح تله کابین توجال دیزین بوده است). انجام این مهم نه تنها شهروندان تهرانی را از داشتن محیطی زیبا و سالم برای تفرج و تفریح محروم نمی‌کند بلکه برای مردم بومی منطقه نیز ایجاد فرصت‌های درآمدساز می‌کند.

منابع مورد استفاده

- (۱) داس ویل، ر. ترجمه: اعرابی و ایزدی. ۱۳۷۹، "مدیریت جهانگردی"، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، تهران
- (۲) لقانی، ح، ۱۳۶۸، "ضرورت ایجاد پارکهای کوهستانی در تهران"، مجله محیط‌شناسی، شماره ۱۵
- (۳) مجنونیان، ه. ۱۳۷۷، "راهنمای آماده‌سازی پارکهای ملی و مناطق حفاظت شده برای گردشگری"، انتشارات سازمان محیط زیست

(4) "Our plant Magazine", UNDP february, 1999

- (۵) رضوانی، ع، ۱۳۸۰، "اکوتوریسم و نقش آن در حفاظت محیط زیست"، مجله سیاسی اقتصادی، شماره ۱۷۴، ۱۷۳
- (۶) محمودیان، ع، ۱۳۸۱، "اطلس شهرستان شمیران"
- (۷) رئیسی، ب. مهرپور، ش. ۱۳۸۱، "برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری طبیعت با تأکید بر نقش کوهستان، مجله محیط زیست، شماره ۲۸

پی نوشت:

- ۱- سرانه فضای سبز در تهران برای هر نفر ۱/۳۵ متر است که در مقایسه با استانداردهای بین‌المللی که صحبت از سرانه‌ای از قبیل ۱۵ متر ۲۵ متر در اروپای شمالی ۵۰ و ۱۰۰ متر بسیار ناچیز است.
- ۲- رودبار قصران و لواسانات دو بخش، شهرستان شمیرانات میباشند.